

THE PORTRAIT OF A ROMANIAN DIPLOMAT: MIHAIL BURGHELE

Emanuil Ineoan, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Using an unpublished historical source, the diary of Mihail Burghele, we try to analyse the background and the political orientation of a Romanian diplomat during La Belle Époque and also the Romanian foreign political objectives in Southern Europe at the beginning of the XXth century. With Mihail Burghele begin the Romanian-Albanian diplomatic relations, since this was the first Romanian Minister Plenipotentiary sent in the spring of 1914 in Durres, the capital of Albania. His mission there took place in a time when this new Balkan state represented a problematic issue on the map of international relations on the eve of World War I.

Keywords: Albania, Aromanians, Romanian diplomacy, 1914, Epirus Question.

În arhondologia vechilor familii boiereşti moldovene un loc de seamă îl ocupă neamul Burghele care a numărat de-a lungul istoriei sale postelnici, medelniceri, spătari, ofiţeri şi alte asemenea ranguri ce i-au asigurat o prezenţă constantă în lumea ieşeană a secolelor XVIII-XIX¹.

Mihail Burghele, viitorul diplomat, este fiul lui Nicolae Burghele (doctor în Drept la Universitatea din Leipzig şi consilier al Curţii de Conturi) şi al lui Zoe Cerchez. Se naşte la Iaşi în 1 noiembrie 1864 fiind al cincilea fiu al familiei care a avut în total şase copii dintre care o fiică Zoe, Constantin şi Gheorghe, amândoi generali de armată, Nicolae, medic, secretar al Consiliului de Miniştri, mort în prizonierat la Burgas în martie 1917, Teodor, inginer, tatăl viitorului Ministru al Sănătăţii şi preşedinte al Academiei Române, doctorul Theodor Burghele.²

Mediul familial în care aceşti copii cresc, atât cât poate fi intuit din biografia tatălui, a fost unul impregnat de efervescenţa culturală a Iaşului celei de-a doua jumătăţi a secolului XIX. Nicolae Burghele³ este membru fondator al Societăţii Junimea, catalogat de Alexandru Tzigara-Samurcaş drept „autoritatea muzicală a acesteia”, prieten apropiat a lui Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Theodor Burada, Petre P.Carp.⁴ De altfel, între ultimul nominalizat şi familia Burghele există o relaţie de rudenie, junimistului Nicolae fiind văr secund cu viitorul prim-ministru conservator.⁵

Revenind la devenirea profesională a fiului Mihail, acesta se orientează spre studiile umaniste⁶, înscriindu-se la cursurile Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii Bucureşti. Încă din timpul studenţiei sale, în 19 aprilie 1888 este numit copist la Administraţia Centrală a

¹ Mihail Dimitrie Sturdza, *Familiile Boiereşti din Moldova şi Ţara Românească*, vol. II, Editura Simetria, Bucureşti, 2011, p. 616.

² *Ibidem*, p. 616.

³ Născut în 1831 la Iaşi şi † în 1908 la Bucureşti.cf Predescu Lucian, *Enciclopedia Cugetarea*, Bucureşti, 1940, p. 145.

⁴ Alexandru Tzigara Samurcaş, „Atmosfera artistică la Junimea” în *Convorbiri Literare*, nr. LIX, Socec, Bucureşti, 1927, p. 107.

⁵ Mihail Dimitrie Sturdza, *op.cit*, p. 618.

⁶ Este singurul dintre fraţii săi care optează pentru un astfel de traseu profesional, ceilalţi îndreptându-se spre studii militare sau ştiinţe-reale.

Ministerului Afacerilor Străine, iar după numai trei zile este înaintat la gradul de sub-șef de birou la serviciul arhivei prin decret regal la propunerea lui P.P. Carp și detașat ulterior la divizia consulară. În 17 aprilie 1891 este înaintat în postul de șef de birou clasa a-II-a în Administrația Centrală a Ministerului Afacerilor Străine (A.C.M.A.S.), în timpul guvernării lui Ioan Emilian Florescu.

La 13 octombrie 1893 este numit cancelar al Consulatului din Monastir (Macedonia otomană, azi Bitola), practic prima sa misiune diplomatică externă, ocazie cu care va lua contact la fața locului cu cel mai însemnat centru cultural la acea vreme al comunităților aromâne din Balcani. La Monastir funcționa deja de mai bine de un deceniu un liceu românesc ce pregătea formarea unei elite pentru aromânii ce trăiau pe atunci în Turcia Europeană. Consutul Român din Monastir înființat în 1893 avea ca obiectiv principal tocmai supravegherea, protejarea și încurajarea acțiunii culturale a statului român în zonă, demers ce de aproape 30 ani se concretizase prin înființarea de școli și biserici ce urmăreau conservarea identității culturale și etnice a unei comunități aromâne tot mai vulnerabile în fața procesului de asimilație de factură elenică. Deși rămâne pentru scurt timp la consulatul român din Macedonia, chestiunea românilor sud-dunăreni (macedo-români, aromâni după denumirile din epocă) va deveni o preocupare majoră în activitatea diplomatică a lui Mihail Burghele.

La 1 aprilie 1894 acesta ajunge șef de birou la direcția Afacerilor Politice și Contenciosului Administrativ în A.C.M.A.S., iar după ce susține pe 10 martie 1897 examenul general de licență în secțiunea istorico-filosofice, în 7 iunie 1897 este înaintat în postul de subdirector al Afacerilor Politice și Contenciosului în timpul guvernării liberale a lui Dimitrie A. Sturdza. După câteva zile, pe 10 iulie 1897 prin decret regal Mihail Burghele este înaintat la rangul de secretar de legație clasa a II-a.⁷ La 12 decembrie 1897 este detașat temporal pe lângă legația română din Berlin, iar în aprilie 1898, este rechemat la București pentru a-și relua atribuția de sub-director al Afacerilor Politice și Contenciosului, iar ulterior va conduce Direcțiunea Afacerilor Comerciale și Consulare din Ministerul Afacerilor Străine în absența titularului.

În 15 aprilie 1903 este înaintat la rangul de secretar de legație clasa I cu titlu onorific, iar la 23 martie 1904 prin decret regal este numit în funcția de Director al Afacerilor Comerciale și Consulare din Ministerul Afacerilor Străine condus la aceea vreme de către liberalul Ion I.C. Brătianu. Deși la o primă vedere, Mihail Burghele pare un apropiat al cercurilor conservatoare care îi înlesnesc intrarea în diplomatie, acesta reușește să reprezinte un partener fidel de proiecte și pentru liderul liberal Ionel Brătianu, alături de care este implicat în derularea unor negocieri mai mult sau mai puțin oficiale cu Germania referitoare la Convenția comercială. Diplomatul ieșean a reprezentat o punte între vederile lui P.P.Carp și cele ale lui D.A.Sturdza față de impunerea unor noi tarife vamale statului partener din Tripla Alianță în primii ani ai secolului XX.⁸

În intervalul 14/27 ianuarie 1908-11 februarie 1908, 6 decembrie 1908-30 martie 1909 Mihail Burghele funcționează ca secretar general al Ministerului Afacerilor Externe pe timpul

⁷ *Anuar diplomatic al Ministerul Afacerilor Străine*, București, 1897, p.128.

⁸ Biblioteca Academiei Române, Mihail Burghele către D.A. Sturdza, mai, iunie, august 1904 S/4(2-3-11)/DCCCLXV.

concediului lui Duiliu Zamfirescu.⁹ În 1 aprilie 1909 prin Decret Regal este ridicat la rangul de Consilier de Legație, ipostază din care călătorește în vilaietele Salonic și Kossova, cu scop de documentare față de impactul creat de schimbările constituționale generate de noul regim al Junilor Turci asupra situației școlare și bisericești ce interesa în mod special guvernul român liberal.

Prin Decretul Regal din 9 august 1911 Mihail Burghele este înaintat de la 1 septembrie 1911 în gradul de Ministru Plenipotențiar clasa a –II-a, inițial onorific, apoi bugetat. Pe 12 august 1913 este din nou numit secretar general al Ministerului Afacerilor Străine și din această demnitate ajunge la 15 decembrie a aceluiași an reprezentantul României în Albania, una din ultimele decizii de numire ale lui Titu Maiorescu înainte de a-și depune mandatul de premier și ministru de externe. În 25 februarie/10 martie 1914 sosește la Durazzo, capitală a noului stat și își ia postul în primire în calitate de cel dintâi ministru român în Albania.¹⁰ Aceasta este ipostaza cea mai importantă a diplomatului Burghele, perioada sa de mandat într-un teritoriu disputat de statele balcanice, dar și de puterile europene reprezentând un test de maturitate și de viziune în materie de politică externă.

După proclamarea independenței Albaniei, România a fost prima țară care a recunoscut oficial noul stat și a acreditat în capitala albaneză pe cel dintâi ministru plenipotențiar dintre toate statele străine. La acea dată, Mihail Burghele urcase toate treptele ierarhiei diplomatice devenind, în opinia reputatului istoric Gheorghe Zbucănea „specialistul ministerului de externe român în probleme sud-est europene”.¹¹ După încheierea războaielor balcanice, diplomatul ieșean participa alături de Titu Maiorescu la reglementarea viitoarelor stipulații ale tratatului de pace pentru puterile beligerante.¹² Alături de Mihail Burghele sunt numiți atașați pentru Legația română din Albania: Alexandru Ranetti și Mihail Sturdza.¹³

După Pacea de la București din vara anului 1913 asistăm la majore schimbări în sânul comunităților aromâne din arealul sud-est european, granițele noilor state naționale fragmentând puternic regiunile locuite de aceștia și modul lor de viață. Dacă hotarele Greciei cu Serbia și Bulgaria au fost fixate, nu același lucru s-a întâmplat în ceea ce privește stabilirea graniței între Grecia și tânărul stat albanez. Această problemă ce va suscita aprinse dezbateri este cunoscută drept chestiunea Epirului de Nord, motiv de dispută între cele două state pe parcursul mai multor zeci de ani. Delimitarea teritorială eleno-albaneză se va răsfrânge și asupra populației aromâne ce avea o pondere însemnată în regiunea intens disputată. Dată fiind politica statului grec față de minorități, România a mizat pe un suport diplomatic care să ducă la formarea unui stat albanez cât mai întins teritorial, concepția strategică a Bucureștiului fiind astfel sintetizată de către Ministrul Plenipotențiar român de la Londra Nicolae Mișu : „În crearea unui stat albanez viabil în care să intre masele compacte române de la Pind, guvernul român vede o garanție pentru viitor pentru populația română, mai cu seamă când Europa va lua toate măsurile pentru asigurarea existenței acelei populații. În

⁹Va mai ocupa această funcție și din 26 aprilie 1910 pe timpul concediului lui N. B. Cantacuzino.

¹⁰ A. M. A. E. Fond 77, Dosar Personal B 35, Mihail Burghele, nepaginat.

¹¹ Gheorghe Zbucănea, *România și lumea sud-est europeană în ajunul Primului Război Mondial*, Teză de Doctorat, București, 1995, p. 102.

¹² Titu Maiorescu, *România și Războaiele Balcanice și Cadrilaterul*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 141.

¹³ A. M. A. E. Fond 77, Dosar Personal S-34, Mihail Sturdza, numit oficial la 1 februarie 1914 în funcția de atașat al Legației Române de la Durazzo.

acest scop fruntariile viitoarei Albanii vor trebui făcute în așa fel ca acest stat să fie la adăpostul unor dificultăți ulterioare cu vecinii săi, deoarece și populația română care se află în mase compacte în sudul Albaniei să fie conservată intactă în hotarele noului stat albanez. Regiunea cuprinsă între Ianina Mețzovo-Grebena și satele din munții Gramos sunt locuite de o populație în majoritate română care se poate evalua la peste 80.000 de locuitori grupați în vreo 36 de comune principale, din care principalele Samarina, Avdela, Perivole, Turia, Labanița, Săracu, Perivole, Laișta, Breaza, Leșnița, Furca, Megidie etc. Ambele podgorii ale Pindului de la Muntele Gramos până la muntele Agrafa sunt ocupate de români, o parte din această populație a fost după tratatul de Berlin anexată Greciei. Ar fi nedrept ca astăzi masa compactă de români la Pind să fie ruptă în două."¹⁴ Maiorescu îi comunică ministrului Mișu la 26/8 august 1913, să insiste pe lângă Conferința Ambasadorilor, ca având în vedere numărul mare de aromâni printre locuitorii Albaniei, să poată fi primit un delegat aromân în Comisia Internațională de Control.¹⁵

Miza unei reprezentări diplomatice adecvate în Albania era astfel mult sporită de contingentul important al comunităților aromâne din zonă. Pe agenda de lucru a lui Mihail Burghel se vor mai regăsi: chestiunea recunoașterii episcopiei ortodoxe pentru aromâni, dezvoltarea sistemului școlar românesc în zonă și protejarea supușilor aromâni și bunurilor acestora în fața pericolului anexionist grec. Așa după cum aflăm și din nota trimisă în 4/17 Iunie 1913 de către Maiorescu lui Nicolae Mișu la Londra: „*Instrucțiunile pentru românii din Pind rămân neschimbate, între România și Grecia nu e nimic de discutat pe acest subiect, încorporarea în Albania de Est este cea mai bună garanție pentru macedo-români, dacă o constituție pentru o Macedonia autonomă este imposibilă. România nu poate abandona punctul său de vedere*”.¹⁶

Soarta comunităților aromâne din zona Albaniei, atât din punct de vedere cultural cât și spiritual depindea de Patriarhia Ecumenică și implicit de cultura greacă. Confesiunea ortodoxă constituia singurul millet recunoscut în toată zona balcanică de sub ocupație otomană până spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Profitând de această ierarhizare confesională, clerul grec va pune semnul egal între confesiunea ortodoxă și națiunea greacă,¹⁷ fapt folosit mai apoi de regatul grec spre a-și justifica concepția sa geostrategică aceea a Megali Ideea. Documentele de arhivă de la Ministerul Afacerilor Externe sugerează că după pacea de la București a existat un efort susținut al statului român de a grăbi înființarea unei episcopii în Balcani, printre persoanele cu cele mai mari șanse de a conduce o astfel de instituție ecleziastică numărându-se chiar preotul din Korcea, sudul Albaniei, Haralambie Balamaci, asasinat însă în 23 martie 1914.

Pentru a-și susține cât mai eficient dezideratele în zonă și a câștiga pârgii de influență în Balcani folosind chestiunea Albaniei, statul român încearcă să impună pe tronul acestei țări un apropiat, fidel intereselor Bucureștiului. Tânărul diplomat albanez Filip Noga este stipendiat cu 30.000 franci de guvernul român pentru a promova cauza prințului de Wied în

¹⁴ A.M.A.E. FOND Londra , vol. 28, nepaginat.

¹⁵ A.M.A.E. FOND Londra , vol. 28, nepaginat.

¹⁶ A.M.A.E. FOND Londra , vol. 28, nepaginat.

¹⁷ Max Demeter Peyfuss, „Les Aroumains a l'ere des nationalismes Balkaniques” în *Les Aroumains*, coord. Neagu Djuvara, Editura Inalco, Paris, 1989, p. 134.

Albania.¹⁸ Prințul de Wied, era nepotul de frate al reginei Elisabeta, înrudit cu cinci case domnitoare: cu cele din Prusia, Olanda, Suedia, Wurtemberg, România, iar prințesa Sofia, soția lui născută prințesă de Schonburg-Waldenburg a avut o bunică prințesă din familia Cantacuzino și cunoștea limba română. Căsătoria celor doi a fost intermediată de Regina Elisabeta.¹⁹ Casa Regală din România va încerca să sprijine aducerea la tron a acestui candidat, atrăgându-și criticile șefului guvernului provizoriu de la Valona, Ismail Kemal care o acuza pe regina Elisabeta că dorea să-și urce prin mită, pe tron nepotul.²⁰ Acest Ismail Kemal era unul din cei mai cunoscuți politicieni din Epirul Otoman, la 1904 devine unul dintre liderii proeminenți ai Comitetului Uniune și Progres; de asemenea el era unul dintre avocații unirii regiunii Toscolor²¹ cu Grecia, ipostază trecută de cele mai multe ori cu vederea de istoriografie după ce Ismail ajunge primul premier al Albaniei.²²

În luna februarie a anului 1914 comisia inter-aliată ce administra afacerile Albaniei, pentru a bloca eforturile lobbyului musulman în zonă este de acord cu impunerea prințului de Wied, un protestant, considerat moderat, pe tronul acestei țări sfâșiate între creștinii – catolici, ortodocși - și musulmani. În scrisoarea pe care prințul de Wied o trimite regelui Carol numirea lui Burghele la Durazzo este receptată în termeni laudativi, prezența acestuia efectivă la Durazzo fiind văzută ca încă o dovadă a sprijinului constant ce îl dădea România tânărului stat albanez.²³ De asemenea, cei doi atașați, prințul Sturdza și Alexandru Raneti au un rol mult mai important decât s-ar părea după cum mărturisea secretarul personal al Principelui de Wied, Duncan Armstrong.²⁴ Activitatea lui Burghele în cele mai puțin de șase luni de domnie ale lui Wilhelm a vizat pe lângă informarea de la fața locului aflată în fișa postului fiecărui diplomat și o încercare de influențare a decidenților politici ai guvernului albanez în sensul unei întăririi a autorității prințului german. Întreprinderea era una extrem de dificilă având în vedere că Albania devenise o „pradă” tentantă pentru mai ales două dintre puterile garante, Italia și Austro-Ungaria. Pe lângă acestea, direct interesate de fragilizarea noului stat mai erau regatele vecine: grec, sârb, muntenegrean, bulgar, dar și Imperiul Otoman ce nu accepta ideea pierderii totale a unui număr relativ mare de musulmani, până nu demult considerați loiali semilunei. Toate aceste curente externe vor acționa nemijlocit încercând să atragă de partea lor cât mai mulți lideri albanezi cu influență. Precum mărturisește și Burghele în însemnările sale²⁵, dar și istoriografia chestiunii putem asemăna tabloul politic albanez al anului 1914 drept un amplu proces de licitație ce se așează pe un fond vulnerabil acela al proverbialei societăți corupte otomane. Dacă pentru Italia și Austro-Ungaria obiectivele sunt unele mai ales economice, debușeu comercial, concesionarea de păduri, mine, practic materie primă din Albania, pentru vecini scopul urmărit era o restrângere teritorială cât mai accentuată, desigur

¹⁸ Duncan Heaton Armstrong, *The Six Mounth Kingdom*, Edit. I.B. Tauris, London, New York, 2005, p. XIII.

¹⁹ Voința Națională, nr.8245 din 27 oct 1913, p.3. Stoica Lascu, *Independența Albaniei în percepția opiniei publice românești 1912-1914*, p. 239.

²⁰ Duncan Heaton Armstrong, op.cit, p. XIII.

²¹ Regiune din Sudul Albaniei unde se vorbește dialectul tosc al limbii albaneze.

²² Isa Blumi, *Reinstating the Ottomans. Alternative Balkan Modernities, 1800-1912*, Editura Palgrave Macmillan, New York, 2011, p.119.

²³ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Casa Regală, Dosar 34/1914, f. 1.

²⁴ Duncan Heaton Armstrong, op.cit, p. 30.

²⁵ Din jurnalul inedit al diplomatului Mihail Burghele oferit spre consultare cu generozitate de domnul prof.univ.dr. Teodor Pavel și aflat în prezent în curs de editare.

în folosul Atenei, Belgradului ce vizau de asemenea un stat albanez cât mai slabit care să nu revendice cu timpul, dreptul legitim de se interesa de soarta însemnatelor regiuni locuite de albanezi în zone deja intrate sub tutelă sârbă, cazul Kosovo, Macedonia de est ori greacă, Ciamera (Epirul de Sud).

Burghelile sintetizează într-o scrisoare trimisă în țară chiar în perioada aflării sale la post în Albania situația deosebit de dificilă constatată direct de el: *„Nenorocirea Albaniei este sportul de influență ce se petrece între Austro-Ungaria și Italia și lucrurile stau așa: Austro-Ungaria vrea să aibă ea influență precumpănitoare în politică precum și în economia internă. Italia nu aspiră la o asemenea mare influență atât timp cât alt stat nu aspiră nici el. Cum însă Austro-Ungaria aspiră și într-un mod brutal prin actualul ei reprezentant care sunt convins a depășit instrucțiunile, apoi Italia nu se lasă....., iar dară lucrurile se petrec, din partea reprezentantului Austro-Ungariei, așa de brutal, este că se constată spre surprindere că nu are teren precum credea că are și constată că fondul extern este italian. Că este italian, este natural, iar nu ceva artificial. Deoarece toată coasta Adriatico-Balcanică a fost sub influență venețiană și că deși această autoritate a Veneției a dispărut de mult totuși a rămas numele în așa fel că limba marină și a negoțului în întregul bazin mediteranean, împreună cu mărire afluențe, este încă italienească. Acest lucru Austro-Ungaria sau mai bine vreau să spun reprezentantul ei, vrea în Albania să-l sfârșim adică să sfârșim ce nu a sfârșit timpul și atunci se întâmplă, ce s-a întâmplat cu Essad Pașa, adică o dramă de conspirație; nu vreau să zic prin aceasta că Essad Pașa²⁶ era idealul, dar numai stat străin nu se cuvine a conspira în stat străin. Așadar se amestecă în politica internă, miniștrii trebuie să fie cu consimțământ, iar după aceea vine gheșeftul tocmai de la statul care pretinde că e moral! În asemenea împrejurări cum poate fi progres? Trebuie cineva să fie în mijloc spre a împăca „influențele” sau a mai da cu pumnul, la nevoie, în dreapta sau în stânga. Acest mijlocitor poate fi în Albania numai Germania cu România la un loc; separat nu pot bine lucra, România mai puțin iar Germania face pe rezervata sau ca să zic mai bine pe șireata, pentru că toți au microbul gheșefturilor în cap. Aceasta e semnificația timpului în care trăim.....Poziția Prințului este cred compromisă prin aceea că olandezii, inspirați de ministrul Austro-Ungar își fac de cap, catolicii în nord trag de-o parte cu stăruințele austriacului, musulmanii în mijloc sunt în revoluție au luat și Elbasan cu doi ofițeri olandezi și două tunuri. În sud greco-zografiiani²⁷ își fac de cap încât nicăieri nu e autoritate albaneză. Durazzo este întărit, vapoarele străine au primit ordin a colabora în caz de atac.[...]”²⁸*

Izbucnirea Primului Război Mondial va precipita și mai mult situația deja fragilă a noului stat, diversele trupe străine ale Marilor Puteri vor părăsi Albania, securitatea prințului de Wied fiind asigurată de cei circa 300 de „voluntari” trimiși de România care au depus armele după plecarea prințului de Wied la 3 septembrie 1914.²⁹ Moartea Regelui Carol,

²⁶ Wilhelm, *Fürst von Albanien, Prinz zu Wied, Denkschrift über Albanien*, (Glogau & Berlin 1917), p. 18. Acesta era ministrul de război cumpărat de către agentul grec Voilas și susținut de italieni, ulterior deconspirat și arestat de jandarmeria olandeză ca cel ce stă în spatele rebeliunii musulmane din regiunea centrală a Albaniei.

²⁷ Este vorba despre instituirea în sudul Albaniei a unei mișcări rebele sub conducerea lui Georgios Christakis-Zografos fost și viitor ministru de externe al Greciei ce se proclamă șeful unui așa numit guvern al Epirului de Nord cu sprijinul Atenei ce revendica aceeași regiune.

²⁸ Biblioteca Academiei Române, Mihail Burghelile către Grigore Antipa, Durazzo, 9-22 mai 1914, S 6-1-2/CMXXXV.

²⁹ Teodor Câmpeanu, *Din Albania domniei prințului de Wied*, București, 1918, p. 24.

precum și noul context internațional, declararea neutralității României etc. va determina o schimbare de atitudine politică față de Albania ce se va concretiza prin rechemarea la sfârșitul lui octombrie de la post a ministrului plenipotențiar român. La 13/26 ianuarie 1915 Mihail Burghela se afla deja la Berlin „*pentru a studia chestiunile economice și financiare în legătură cu războiul european atașat temporar pe lângă Legația noastră din Berlin.*” În 4 /17 februarie 1915 acesta adresează o scrisoare către Centrala Ministerului: „*Când acum peste două luni am fost chemat la București și trimis apoi la Berlin în misiune specială, era vorba că voi lipsi de la Durazzo vre-o două luni în vederea acestui răstimp îmi regulasem și lucrurile acolo. Șederea mea aici urmează să se mai prelungească. Cu toate tulburările întâmplare în Albania, statul albanez există încă și probabil că va mai exista și după terminarea războiului European; e bine că România care în urma Războaielor Balcanice a luat o nouă poziție între statele Peninsulei Balcanice să nu fie lipsită de o reprezentanță diplomatică în Albania sau ca legațiunea existentă să rămână prea mult timp fără personal. Apoi în Albania locuiesc români sunt școli și biserici întreținute de guvernul român încât nu putem arăta dezinteres față de dânșii prin lipsa personalului diplomatic român la Durazzo. Drept pentru care propun trimiterea temporară în locul meu a secretarului de legație Agnot Vichy aflat la Roma urmând ca eu să-i trimit scrisori de introducere la Essad Pașă³⁰ – Președintele guvernului albanez și către colegii mei din corpul diplomatic*”.³¹ În ciuda recomandărilor sale, dar și a situației deosebite pe care o traversa România, un viitor ministru plenipotențiar român în Albania va fi numit doar în 1925.³² Intrarea României în război va duce la rechemarea lui Burghela de la Berlin pentru ca la 8 decembrie 1916 acesta să fie trecut în poziție de disponibilitate. Probabil datorită unei orientări filogermane pe care o manifesta cel puțin între apropiați.³³ Legăturile sale cu lumea germană, dar și experiența diplomatică acumulată vor constitui desigur motivele pentru care la 6 martie 1918.³⁴ Mihail Burghela este desemnat alături de Constantin Argetoianu –ministrul justiției, ministrul plenipotențiar Nicolae Papiniu și de colonelul Mircescu, fostul atașat militar la Berlin, a face parte din delegația română ce va trata la Bufta preliminariile păcii cu Puterile Centrale.³⁵ Pe baza acestor tratative preliminare se va semna tratatul de pace de la Bufta din 7 mai 1918.³⁶ La scurt timp, în 27 aprilie 1918 este numit delegat al României în Comisia Europeană a Dunării unde a funcționat până la data de 1 februarie 1919 când a fost trecut prin decret regal în poziție de disponibilitate. Este trecut în pensie începând cu data de 13 iunie 1922³⁷, iar în anul 1945 se stinge din viață. În afara activității sale diplomatice, diplomatul care face obiectul

³⁰ Revenit la Durazzo în octombrie 1914 unde formează un nou guvern cu sprijinul Serbiei de această dată care îi oferă subsidii bănești precum și echipament militar. Cf. Constantine Chekrezi, *Albania Past and Present*, The MacMillan Company, New York, 1919, p. 156.

³¹ A. M. A. E. Fond 77, Dosar Personal B-35, Mihail Burghela, nepaginat.

³² Dinu C. Giurăscu, Rudolf Dinu, Laurențiu Constantiniu, *Romanian Diplomacy an Illustrated History, 1862-1947*, Monitorul Oficial, București, p.318.

³³ Biblioteca Academiei Române, Fond Manuscrise, Mihail Burghela către Alexandru Tzigara Samurçaș, Berlin, 30 noiembrie/13 decembrie 1915, S-16-3/DCXC.

³⁴ Alexandru Marghiloman, *Note Politice 1897-1924*, vol. III, București, 1927, p.389.

³⁵ Vasile Cancicov, *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României*, vol II, București, Editura Universul, 1921, p.322.

³⁶ F.C.Nano, *Condica Tratatelor și a altor legăminte ale României 1354-1937*, vol.II, Ministerul Afacerilor Externe, 1938, p.424.

³⁷ A. M. A. E. Fond 77, Dosar Personal B 35, Mihail Burghela, nepaginat.

studiului prezent s-a mai făcut remarcat printr-o serie de lucrări: *De l'application de l'art. VII du Traité de paix*, 1918, *Despot-Vodă Ereticul, Domnul Moldovei (1561-1563)*, 1897, *Mémoire concernant l'arrangement provisoire conclu à Bucarest, le 9/22 Mars 1918 entre la commission d'armistice pour le Mer Noire et le commandement de la marine roumaine*, 1918, *Régime conventionnel de la question sucrière en Europe*, 1913, *Serviciul sanitar dela gurile Dunărei*, 1918.

Portretul ministrului Mihail Burghel este cel al unui diplomat de carieră ce trece prin toate treptele de serviciu de la copist la ministru plenipotențiar clasa a-I-a pe parcursul a mai bine de treizeci și patru de ani în care a reprezentat o prezență permanentă în cadrul Administrației Centrale a Ministerului Afacerilor Străine, dovadă a unei continuități respectate indiferent de guvernele care s-au succedat de-a lungul anilor, fie ele de coloratură conservatoare ori liberală. Politica externă avea nevoie de oameni cu experiență, iar Mihail Burghel este unul dintre cei ce au asigurat continuitate ministerului de externe român. Misiunea sa albaneză a respectat obiectivele urmărite de București în Balcani, traduse prin susținerea unui echilibru de pacificare în care România să-și poată păstra libertatea de acțiune, iar amenințările vecine să fie cât mai bine contrabalansate și chiar neutralizate.

BIBLIOGRAFIE:

A.Arhive

Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Casa Regală, Dosar 34/1914.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe Fond 77,Dosar Personal B-35, Mihail Burghel.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe Fond 77,Dosar Personal S-34, Mihail Sturdza,

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe FOND Londra , volum. 28.

Biblioteca Academiei Române,Fond Manuscrise.

B.Lucrări de specialitate

Anuar diplomatic, Ministerul Afacerilor Străine, București, 1897 .

Blumi Isa, Reinstating the Ottomans. Alternative Balkan Modernities, 1800-1912, Editura Palgrave Macmillan, New York, 2011.

Canciov Vasile, Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României, vol II, București, Editura Universul, 1921.

Câmpeanu Teodor , Din Albania domniei prințului de Wied, București, 1918.

Cekrezi Constantine , Albania Past and Present, The MacMillan Company, New York, 1919.

Duncan Heaton Armstrong, The Six Mounth Kingdom, Edit. I.B. Tauris, London, New York, 2005.

Giurăscu Dinu C., Rudolf Dinu, Laurențiu Constantiniu, Romanian Diplomacy an Illustrated History, 1862-1947, Monitorul Oficial, București, p.318.

Maiorescu Titu, România și Războaiele Balcanice și Cadrilaterul,Editura Machiavelli, București, 1995.

Marghiloman Alexandru, Note Politice 1897-1924, vol. III,București, 1927, p.389.

Nano F.C. , Condicta Tratatelor și a altor legăminte ale României 1354-1937, vol.II, Ministerul Afacerilor Externe, 1938.

Peyfuss Max Demeter , Les Aroumains a l'ere des nationalismes Balkaniques în Les Aroumains, coord. Neagu Djuvara, Editura Inalco, Paris, 1989.

Predescu Lucian, Enciclopedia Cugetarea, București, 1940.

Samurcaș Alexandru Tzigara, Atmosfera artistică la Junimea în Convorbiri Literare, nr. LIX, Socec, București, 1927.

Stoica Lascu, Independența Albaniei în percepția opiniei publice românești 1912-1914.

Sturdza Mihail Dimitrie , Familiile Boierești din Moldova și Țara Românească, Enciclopedie istorică, genealogică și biografică, vol. II, Editura Simetria, București, 2011.

Wilhelm, Fürst von Albanien, Prinz zu Wied, Denkschrift über Albanien , Glogau & Berlin 1917.

Zbucnea Gheorghe, România și lumea sud-est europeană în ajunul Primului Război Mondial, Teză de Doctorat, București, 1995.